جۆر و شێوەکانی بوونی کاریکاتێر لە ڕۆژنامەگەریدا بەشی 3 … هەندرێن خۆشناو

بە گوێرەی ئەو ناوەڕۆکەی کە کاریکاتێر باسی لێوەدەکات، دەکرێ کاریکاتێر دابەش بکرێت بەسەر چەند جۆرێکدا، دابەشبوونە کلاسیکیانەکەش کاریکاتێر بەسەر چوار جۆردا دابەش دەکات، بە گوێرەی گرنگی لە ژیانی کۆمەڵایەتیدا:

1- کاریکاتێری گاڵتەجاڕیی

2- کاریکاتێری سیاسی

3- کاریکاتێری کۆمەڵایەتی

4- کاریکاتێری پۆرترێت:

بێجگە لەو چوار جۆرە ئاماژەپێکراوانە، دەتوانین تێبینی جۆری پێنجەمیش بکەین، کە لە دۆخی جینیدایە و هێشتا روون نەبۆتەوە و ناتوانرێت بە کاریکاتێری کۆمەڵایەتی یان سیاسی ناوبنرێت، چونکە باسی بابەتە فەلسەفیەکان دەکات، کە گرفتە کۆمەڵایەتیەکان نایگرێتەخۆ، یان مامەڵە لەگەڵ حاڵەتێکی دەروونی ناخی مرۆڤ دەکات، کە ئەویش ناکەوێتە خانەی گرفتە کۆمەڵایەتیەکانەوە، وەکو وێنەکانی تۆماس ڕۆلاندسۆن بۆ نمونە (پینەدۆزێك چارەسەری ژنە خراپەکارەکەی دەکات)، ڕۆلاندسۆن لەم وێنەیەدا باسی حاڵەتی ناوەخۆی ناخی مرۆڤایەتی دەکات، سەبارەت بەو کاریکاتێرانەش کە مامەڵە لەگەڵ کێشە فەلسەفیەکان دەکەن، بۆ نمونە باس لە کاریکاتێرێکی هونەرمەندی سوریایی عەبدولهادی شەماع دەکەین، کە وێنەی پیرەمێردێك و نەوەکەی کردووە و هەریەکەیان خەونی خۆی هەیە، خەونی پیرەمێردەکە بچووکە و خەونەکانی منداڵەکەش گەورەن. هەرکە مرۆڤ گەورە بوو خەونەکانی بچووك دەبنەوە.

لە وێنەیەکی هونەرمەندی بیلاڕوسی کۆلیادینکۆ بابەتێکی هاوشێوەی بابەتەکەی پێشوو، وێنەی سەگێکی کۆتکراو خەون بە سەربەستیەوە دەبینێت. لە وێنەی دووەمیشدا سەگێکی ئازاد خەون بە ئێسکێك و ماڵێکەوە دەبینێت، هونەرمەند لێرەدا دوو بژاردەی دژبەیەك دەخاتەڕوو، کە شادی نایەتەدی تەنیا بە کۆبوونەوەی هەردووکیانەوە نەبێت، ئەم جۆرە کاریکاتێرانە دەتوانین ناوبنێین بە کاریکاتێری فەلسەفیانە یان دەروونیانە بەپێی ئەو بابەتەی کە باسی لێوەدەکەن،

ئەم جۆرەش هێشتا روون نەبۆتەوە و وەکو ئاڕاستەیەك لە دایکبووە لەناو هەناوی هونەری کاریکاتێرەوە، بەڵام لەوانەیە لە قۆناغەکانی داهاتووی ڕێڕەوی پێشکەوتنیدا ببێتە هونەرێکی جیا لە کاریکاتێر، هۆی سەرەکی ئەو دەرەنجامەش کەمی توخمی کۆمیدیایە لە زۆربەی ئەو وێنانەدا، بە پشت بەستن بە پارادۆکسەکانەوە لەگەڵ کاریکاتێردا بەیەکدەگەن، بەڵام تا ئێستا لە خانەی هونەری کاریکاتێردایە و لێی جیانەبۆتەوە، بۆیە دەتوانرێت بە ئاراستەیەك لە هونەری کاریکاتێری دابنرێت.

ئەم جۆرە وێنانە واباوە کە ئامانج لێیانەوە چالاك کردنەوەی هزر و پاڵپێدانیەتی بۆ دەرەنجام هەڵهێنان، سەرەڕای ئەم دوو نمونە ڕوونانەی کە هێنامانەوە، زۆربەی ئەو وێنانە ڕوونی و ڕاشکاوی تێدا وونە و هەندێ جار پێویستی بە بیرکردنەوەیەکی قووڵ هەیە بۆ تێگەیشتنی ئاماژە و سیمبولەکانی، هەندێ جار ئەوانیش شیکردنەوەیان ئەستەمە، ئەمەش وای لێدەکات کە هەواداری زۆرنەبن و جەماوەرێکی بەرتەسکی هەبێت لە بایەخدەرانی هونەری کاریکاتێر، کە جەماوەرێکی نوخبە و ڕۆشنبیرن، بۆیە دەتوانرێت بگوترێت کە ئەم ئاڕاستەیە لەوانەیە لە کاریکاتێر جیاببێتەوە، هەتا لە خواستەکانیشی بۆ بڵاوبوونەوە و بەجەماوەریی بوون.

بریتیە لە وێنەکردنی ڕوخساری کەسێکی دیاریکراو بە بەکارهێنانی شێوازی زێدەڕۆییکردنی کاریکاتێری لە وێنەکێشاندا، لەوانەشە تەنیا نەوەستێت بە وێنەکردنی دەموچاوەوە، بەڵکو بە وێنەکردنی بەشەکانی تری لەشیش، بەڵام بە شێوەیەکی سەرەکی فۆکەسکردن لەسەر دەموچاوە.
ئەوەی باوە کە ئەم جۆرە دابەش دەبێت بەسەر دوو بەشدا، کاریکاتێری دڵسۆز یان بێلایەن و دووەمیش کاریکاتێری زەمکردن. ئەوەی کە هەردوو بەشەکە لەیەك جیادەکاتەوە ئەوەیە، کە لە یەکەمدا تەنیا زێدەڕۆیی بەکاردێت لە وێناکردنی روخسارەکاندا، بەبێ خستنەسەری هیچ ئامرازێکی دیکە کە ئاماژە بێت بۆ شتی دیکەی مەبەستدار، زۆربەی کەسایەتیە ناسراوەکان و سیاسەتمەداران ئەم جۆرە کاریکاتێرەیان بۆ کراوە، زۆرێك لە هونەرمەندان کاریکاتێری هاوڕێ و ناسیاو و ناودارەکان دەکێشن، کە بەجۆری دڵسۆزانە دەژمێردرێت، بۆ نمونە کاریکاتێرەکەی (عەبدوڵڵا پەشێو)ی کاریکاتێریست هەندرێن خۆشناو، ئەو کاریکاتێرانەی بۆ سیاسەتمەدارانیش دەکرێن دەتوانین بە جۆری کاریکاتێری بێلایەن بیانژمێرین، چونکە بە پاڵنەری دیکە وێنەکراون بێجگە لە ڕالێبوون، بۆ نمونە لەوانەیە لە ڕۆژنامەیەك داوا بکرێت کە کاریکاتێرێك بۆ سیاسەتمەدارێك بکێشی، بۆ ئەوەی لەگەڵ بابەتێکی

دیکه بڵاوبکرێتەوە، بەڵام کاریکاتێری زەمکردن بریتیه لەوەی بێجگه له خستنەسەری زێدەڕۆیی هونەریی، چەند توخمێکی دیکەی بۆ زیاددەکرێت، وەك ئەوەی کەسەکە ڕوخساری مەیمونێك یان هەر ئاژەڵێکی دیکەی پێببەخشرێت، یان زیادکردنی هەر مادە و بابەتێکی دیکە، کە ئاماژەبن بۆ چەند بابەت و شتێکی دیاریکراو، بۆ نمونە ئەو کاریکاتێرەی کە (هێنری دۆمیێ) بۆ شا (لویس فیلیپ)ی کێشابوو لەسەر شێوەی هەرمێ، لە زمانی فەرەنسیدا هەرمێ بە مانای گێل و گەوجیش دێت، بە کورتی جیاوازی نێوانیان، کاریکاتێری دڵسۆزانە وبێلایەن، ڕوخسارێکی دیاریکراو وێنادەکات تەنیا بە بەکارهێنانی تەکنیکەکانی زێدەڕۆییکردن و بەڵام کاریکاتێری زەمکردن، جیا لە ڕوخساری کەسایەتی، هەندێ زێدەڕۆییکردنی تری بۆ زیاددەکرێت بۆ شەرمەزارکردنی کەسایەتیەکە.